

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΜΟΝΑΔΑ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ

ΔΙΕΘΝΗΣ ΗΜΕΡΙΔΑ

**Ο “ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΦΙΛΙΑΣ”
ΚΑΙ Η ΜΕΤΑΒΑΣΗ ΑΠΟ ΤΗ ΧΑΛΚΟΛΙΘΙΚΗ ΣΤΗΝ
ΠΡΩΙΜΗ ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ ΧΑΛΚΟΥ**

ΣΑΒΒΑΤΟ, 9 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2002

ΑΙΘΟΥΣΑ ΔΙΑΛΕΞΕΩΝ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗΣ ΜΟΝΑΔΑΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ

ΓΛΑΔΣΤΩΝΟΣ 12, ΛΕΥΚΩΣΙΑ

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΜΟΝΑΔΑ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ

ΔΙΕΘΝΗΣ ΗΜΕΡΙΔΑ

Ο “ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΦΙΛΙΑΣ”
ΚΑΙ Η ΜΕΤΑΒΑΣΗ ΑΠΟ ΤΗ ΧΑΛΚΟΛΙΘΙΚΗ ΣΤΗΝ
ΠΡΩΙΜΗ ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ ΧΑΛΚΟΥ

ΣΑΒΒΑΤΟ, 9 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2002
ΑΙΘΟΥΣΑ ΔΙΑΛΕΞΕΩΝ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗΣ ΜΟΝΑΔΑΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΓΛΑΔΣΤΩΝΟΣ 12, ΛΕΥΚΩΣΙΑ

Γιώργος Γεωργίου

Αρχαιολογικός Λειτουργός
Τμήμα Αρχαιοτήτων Κύπρου

Ο “Πολιτισμός της Φιλιάς”

Ανάπτυξη του προβλήματος και του προβληματισμού

Στην ανακοίνωση αυτή επιχειρείται να περιγραφεί η γένεση και η εξέλιξη ενός θεωρητικού προβλήματος της κυπριακής προϊστορικής αρχαιολογίας, που μέχρι σήμερα δεν έχει βρει την οριστική λύση του. Το πρόβλημα της Φιλιάς δημιουργήθηκε το 1942. Ταφικά σύνολα που ανέσκαψε εκείνη τη χρονιά ο Πορφύριος Δίκαιος στο χωριό Φιλιά, απέδωσαν ευρήματα ενός μέχρι τότε άγνωστου τύπου. Ο ανασκαφέας θέλησε να αναγνωρίσει σε αυτά ένα πολιτιστικό στάδιο μετάβασης από την Χαλκολιθική περίοδο στη Πρώιμη Χαλκοκρατία.

Αντίθετα, μια άλλη σημαντική μορφή στην έρευνα της προϊστορικής Κύπρου, ο James Stewart, κατανόησε αυτά τα ευρήματα, ως ένα περιορισμένο στη βορειοδυτική Κύπρο φαινόμενο, σύγχρονο με την Πρώιμη I-II Χαλκοκρατία. Το σχίσμα δεν περιορίστηκε μόνο στη χρονολογική κατάταξη, αλλά επεκτάθηκε και στην κατανόηση της μετάβασης στη Χαλκοκρατία. Ο Δίκαιος έψαξε εξωγενείς αιτίες για αυτή την μεγάλη πολιτισμική αλλαγή, ενώ ο Stewart αναζήτησε ενδογενείς στις κυπριακές συνθήκες αιτίες. Η πρώτη περίοδος ανάπτυξης του προβλήματος της Φιλιάς έκλεισε το 1962, με την έκδοση του τόμου IV:1A της Σουηδικής Αποστολής, όπου οι δύο διαφορετικές προσεγγίσεις διατυπώθηκαν με ολοκληρωμένο τρόπο.

Στα χρόνια που ακολούθησαν από το 1962 μέχρι σήμερα, όλοι οι αρχαιολόγοι που ασχολήθηκαν με την κυπριακή προϊστορία στοιχήθηκαν πίσω από μία από τις δύο απόψεις, εμπλουτίζοντας και τις δύο με σχήματα από νεότερα θεωρητικά ρεύματα. Στην ανακοίνωση επιχειρείται να καθοριστούν τα στάδια ανάπτυξης του προβλήματος και να ανιχνευθούν ιδεολογικές και θεωρητικές αναφορές των σχημάτων που προτάθηκαν. Επιπλέον, εξετάζονται οι προοπτικές και η δυνατότητα σύγκλισης στις κύριες πτυχές του προβλήματος.

Edgar Peltenburg

Πανεπιστήμιο Εδιμβούργου

Διευρύνοντας το ζήτημα της Φιλιάς: χρονολόγηση, κατανάλωση και κλίμα

Πολλά νέα στοιχεία για την μετάβαση από την Χαλκολιθική περίοδο στην Πρώιμη Χαλκοκρατία έχουν προστεθεί στην έρευνα από την εποχή που ο Stewart και ο Δίκαιος διαφώνησαν για το αν ο πολιτισμός της Φιλιάς οφείλεται σε γηγενείς ή εξωτερικούς παράγοντες. Τα περισσότερα προέρχονται από τις ανασκαφές στα Μοσφίλια της Κισσόνεργας, στα Αλώνια του Μαρκί και στα Καμινούδια της Σωτήρας. Διαθέτουμε πλέον ένα αρτιότερο χρονολογικό πλαίσιο και έχουμε προσδιορίσει ακριβέστερα την κατάσταση στην Κύπρο “πριν” και “μετά” από την μετάβαση από την μια περίοδο στην άλλη. Ωστόσο, όταν χρησιμοποιούμε όρους όπως “πριν και μετά” αντιμετωπίζουμε τις πολιτιστικές αλλαγές ως μεμονωμένα γεγονότα και όχι ως αποτελέσματα μακρών διαδικασιών. Μια τέτοια διαδικασία μπορεί να περιλαμβάνει ακόμα και μεταναστεύσεις, αφού οι περισσότερες έρευνες για τα μεταναστευτικά ρεύματα συμφωνούν ότι πρόκειται για καταστάσεις μακράς διάρκειας. Όπως φαίνεται από τις πρόσφατες έρευνες, βασικό ζήτημα παραμένει η συζήτηση γύρω από τις ερμηνείες μας για το αν οι καινοτομίες του δευτέρου μισού της 3ης χιλιετίας π.Χ. οφείλονται σε εσωτερικές ή εξωτερικές εξελίξεις. Στην ανακοίνωση αυτή υποστηρίζεται ότι πρέπει να εντάξουμε το μεταβατικό στάδιο από την μια εποχή στην άλλη σε ένα ευρύτερο χρονικό πλαίσιο και ότι κλιματικοί παράγοντες, που μέχρι τώρα δεν έχουν εξεταστεί, ενδέχεται να επηρέασαν σημαντικά τις εξελίξεις.

Οι αλλαγές στην ύστερη Χαλκολιθική περίοδο αντιμετωπίζονται συχνά ως επουσιώδεις και ως αποτέλεσμα επιδράσεων από τους φορείς της πρώιμης φάσης της Φιλιάς. Αυτές οι απόψεις υποτιμούν τον ριζοσπαστικό και καθοριστικό χαρακτήρα των αλλαγών, ιδιαίτερα σε σχέση με τον αντίκτυπό τους στην Πρώιμη εποχή του Χαλκού. Για την ώρα οι μαρτυρίες μας περιορίζονται στη Δυτική Κύπρο, όπου όμως παρουσιάζουν μεγάλη συνέπεια στην εξέλιξή τους. Η αλλαγή εμφανίζεται απότομα, ήδη στερεότυπη και χωρίς πολλά προμηνύματα στην ύστερη Χαλκολιθική περίοδο. Ίσως να μας λείπει ένα ενδιάμεσο εξελικτικό στάδιο, όμως οι χρονολογήσεις με ραδιάνθρακα δείχνουν ότι επρόκειτο για μια περίοδο μικρής διάρκειας νωρίς

στην 3η χιλιετία π.Χ. Αν δεχτούμε ότι η αλλαγή οφείλεται στους «προδρομικούς» φορείς του πολιτισμού της Φιλιάς στην Κύπρο, τότε η εγκατάστασή τους θα έπρεπε να τοποθετηθεί γύρω στο 2800-2700 π.Χ. Η μελέτη της κεραμεικής της ύστερης Χαλκολιθικής, ωστόσο, δείχνει ότι κάτι τέτοιο είναι μάλλον απίθανο και ότι η τεχνολογία, η λειτουργία και η παραγωγή της συνδέονται άμεσα με κεραμεική της Πρώιμης 2 Εποχής του Χαλκού της Δυτικής Ανατολίας.

Για την στήριξη της θέσης αυτής θα χρησιμοποιηθούν στυλιστικά παράλληλα, ενώ θα υποστηριχθεί επίσης η άποψη ότι οι αλλαγές αντιπροσωπεύουν συγκεκριμένες αντιλήψεις της ύστερης Χαλκολιθικής περιόδου, κατά την οποία η κοινωνία επιλέγει να υιοθετήσει ορισμένα μόνο έθιμα. Η Κύπρος, επομένως, δεν ήταν απομονωμένη, αλλά μέρος μιας Κυπρο-Ανατολικής σφαίρας διασυνδέσεων στην πρώιμη 3η χιλιετία π.Χ. Οι τύποι των αγγείων που επέλεξαν να παράγουν οι κάτοικοι του νησιού δείχνουν ότι σε μια περίοδο επαφών υιοθέτησαν νέους τρόπους παρασκευής της τροφής, οι οποίοι μάλιστα εξαπλώθηκαν ευρέως. Οι τρόποι αυτοί μαρτυρούν αλλαγές στις συνήθειες του φαγητού, που με τη σειρά τους δείχνουν αλλαγές στις δομές της οικογένειας, ανάλογες με αυτές που διαφαίνονται και στα ταφικά έθιμα.

Αν και η κεραμεική της ύστερης Χαλκολιθικής παρουσιάζει μια κυπριακή προδιάθεση προς τη Δυτική Ανατολία σε μια περίοδο πρωιμότερη από της Φιλιάς, ορισμένα στοιχεία αυτού του πολιτισμού παρουσιάζουν πολύ πιο εμφανή εξωγενή ανατολικά στοιχεία. Οι τρέχουσες έρευνες παλαιοκλιματολογίας ανά την υφήλιο μαρτυρούν μεγάλες κλιματικές αλλαγές περί το 2350-2200 π.Χ., που συνοδεύονται από αναταράξεις στους πληθυσμούς. Οι κοινωνίες της Ανατολίας δοκιμάστηκαν, χωρίς αμφιβολία, από μια εκτεταμένη κατάρρευση. Με δεδομένες τις επαφές με την Κύπρο, αυτές οι συνθήκες πρέπει να ληφθούν υπόψιν για την ερμηνεία της μεταβατικής περιόδου. Στην ανακοίνωση θα υποστηριχθεί ότι οι αλλαγές στο περιβάλλον μπορούν καταρχήν να χρησιμοποιηθούν για την κατανόηση της υβριδικής φύσης του πολιτισμού της Φιλιάς και της επιλεκτικής διατήρησης ορισμένων στοιχείων της ύστερης Χαλκολιθικής παρά της απλής μίμησης και συνέχισής τους.

Diane Bolger

Πανεπιστήμιο Εδιμβούργου

**Πολιτιστικές διασυνδέσεις κατά την μετάβαση από την Χαλκολιθική περίοδο στην
Πρώιμη Χαλκοκρατία: τα δεδομένα της κεραμεικής.**

Για να κατανοήσουμε την εμφάνιση του πολιτισμού της Χαλκοκρατίας στην Κύπρο, είναι απαραίτητο να εξετάσουμε τις κοινωνικο-οικονομικές εξελίξεις στο νησί πριν από το c. 2500 π.Χ., όταν οι παραδοσιακοί τρόποι ζωής άρχισαν να αλλάζουν δραστικά εξαιτίας της εισαγωγής εξωτικών αντικειμένων, της υιοθέτησης νέων εθίμων και αντιλήψεων και της άφιξης νέων πληθυσμιακών ομάδων από τη νοτιοδυτική Ανατολία. Η προσεκτική ανάλυση της Χαλκολιθικής κεραμεικής μπορεί να φωτίσει την δυναμική των πολιτιστικών εξελίξεων επισημαίνοντας αλλαγές στην τεχνολογία, την παραγωγή και την διασπορά του υλικού πολιτισμού, και παρέχοντας ενδείξεις για το είδος των πολιτιστικών ζυμώσεων ανάμεσα σε γηγενείς πληθυσμούς και επήλυδες. Στην ανακοίνωση αυτή συζητάται η αλληλεπίδραση των πολιτισμών κατά την μετάβαση από την Χαλκολιθική περίοδο στην Πρώιμη Χαλκοκρατία, με βάση τα εξής ερωτήματα:

- 1) Πώς μπορούμε να αιτιολογήσουμε τις δραματικές πολιτιστικές εξελίξεις στην Κύπρο κατά την ύστερη Χαλκολιθική περίοδο και την πρωιμότερη φάση της Χαλκοκρατίας;
- 2) Ποια ήταν η φύση των διασυνδέσεων ανάμεσα στους γηγενείς πληθυσμούς και τους επήλυδες, των οποίων ο υλικός πολιτισμός γίνεται όλο και πιο φανερός στην Κύπρο μέσα στην 3η χιλιετία π.Χ.;
- 3) Ποια η επιρροή των νέων τεχνολογιών, εθίμων και ανθρώπων στην κυπριακή κοινωνία γενικά, και πώς μπορούμε να προσδιορίσουμε σαφώς τις πολιτιστικές ζυμώσεις με τον πληθυσμό του νησιού πριν από την Πρώιμη Χαλκοκρατία;
- 4) Πώς μπορούν οι ενδείξεις της παραγωγής και διάθεσης της κεραμεικής της 3ης χιλιετίας στην Κύπρο να βοηθήσουν στην απάντηση αυτών και άλλων σχετικών ερωτήσεων;

Η επιταχυνόμενη κλίμακα της παραγωγής και η τυποποίηση της κεραμεικής της ύστερης Χαλκολιθικής περιόδου συνδέονται με την διεύρυνση της κοινωνικής οργάνωσης στην Κύπρο· παράλληλα, μερικά ζητήματα των τύπων και της διακόσμησης των αγγείων αντικατοπτρίζουν τις

έντονες επιδράσεις από την Ανατολία ήδη από την έναρξη της ύστερης Χαλκολιθικής. Μερικούς αιώνες μετά, η εμφάνιση των ερυθροστιλβωτών αγγείων και άλλων τύπων της κεραμεικής της Φιλιάς σε περιορισμένους γεωγραφικά χώρους, όπως επίσης και η εγκατάλειψη πολλών θέσεων της ύστερης Χαλκολιθικής, σηματοδοτούν μια οξεία αλλαγή στον πολιτισμό και ένα δημογραφικό επαναπροσδιορισμό των πληθυσμών που κατοικούσαν στο νησί κατά την Χαλκολιθική περίοδο.

Από την περιοχή της Πάφου, ιδίως από τις θέσεις της Λέμπας, έχουμε ενδείξεις ότι οι αντιδράσεις έναντι των επήλδων διέφεραν όχι μόνο από περιοχή σε περιοχή αλλά ακόμα και ανάμεσα σε πολύ κοντινές θέσεις. Οι αντιδράσεις αυτές ποικίλουν από την αφομοίωση έως την απόρριψη. Προς το τέλος της 3ης χιλιετίας π.Χ. υπάρχουν ελάχιστες ενδείξεις για αμφίδρομες επιδράσεις ανάμεσα στους γηγενείς πληθυσμούς και τους επήλδους, και τα παλαιότερα έθιμα και αντιλήψεις είχαν πια είτε εξαφανιστεί ή αφομοιωθεί από τα νέα έθιμα της Πρώιμης Χαλκοκρατίας. Οι ενδείξεις καταστροφών σε ορισμένες θέσεις υποδηλώνουν ότι η “μετάβαση” προς την Πρώιμη Χαλκοκρατία δεν ήταν πάντα ειρηνική και ότι το πέρασμα των πληθυσμών που κατοικούσαν στο νησί κατά την Χαλκολιθική περίοδο στην Χαλκοκρατία, ενδέχεται σε ορισμένες περιπτώσεις να ήταν το αποτέλεσμα καταπίεσης και εξαναγκασμού, παρά αφομοίωσης και αλληλοεπιδράσεων.

David Frankel και Jennifer Webb

Πανεπιστήμιο La Trobe, Αυστραλία

Από την Φιλιά στην Πρώιμη Χαλκοκρατία: Κεντρική Κύπρος, 2500-2000 π.Χ.

Μέρος Α΄: Ένας οικισμός της φάσης της Φιλιάς στο Μαρκί

Μέχρι πρόσφατα η γνώση της φάσης της Φιλιάς της Πρώιμης Χαλκοκρατίας της Κύπρου βασιζόταν σχεδόν εξολοκλήρου σε ευρήματα από τάφους. Οι αυστραλέζικες ανασκαφές στα Αλώνια του Μαρκί στην κεντρική Κύπρο παρέχουν τα πρώτα σημαντικά δεδομένα γι' αυτήν την πρώτη εμφάνιση της Χαλκοκρατίας από έναν οικισμό. Το πρώτο μέρος της ανακοίνωσης θα προσφέρει μια ευσύνοπτη, εικονογραφημένη εσοπτία της θέσης, εστιάζοντας στο υλικό της φάσης της Φιλιάς και στα στοιχεία που δίνει για την ιστορία του οικισμού. Θα δώσει, ακόμη, μια επισκόπηση των ερμηνειών μας για την στρωματογραφία, την αρχιτεκτονική, την χρονολόγηση και τα ευρήματα της φάσης της Φιλιάς στο Μαρκί και θα εντάξει αυτό τον οικισμό της κεντρικής Κύπρου στο ευρύτερο γεωγραφικό του πλαίσιο.

Μέρος Β΄: Κατανοώντας τον “Πολιτισμό της Φιλιάς”.

Το δεύτερο μέρος θα εξετάσει γενικότερα ζητήματα του “Πολιτισμού της Φιλιάς”. Ο πολιτιστικός αυτός ορίζοντας γεφυρώνει την Χαλκολιθική περίοδο με την Πρώιμη Χαλκοκρατία κατά την μέση προς ύστερη 3η χιλιετία π.Χ. Θα συζητηθεί η ίδρυση των οικισμών του “Πολιτισμού της Φιλιάς” σε διαφορετικά σημεία του νησιού και οι σχέσεις ανάμεσά τους στο πλαίσιο ενός στέρεου και ενιαίου πολιτιστικού αυστήματος. Εκτός από το ερώτημα για την προέλευση και την εξέλιξη του “Πολιτισμού της Φιλιάς” και για την σχέση του με την ύστερη φάση της Χαλκολιθικής, σημαντικό είναι και το ζήτημα της μετεξέλιξης του μέσα στην Πρώιμη Χαλκοκρατία. Κατά την περίοδο αυτή παρατηρείται πιο έντονος πολιτιστικός κατακερματισμός στις διάφορες περιοχές του νησιού. Θα συνεξετασθούν ακόμη πολλές παράμετροι αυτών των μεταβαλλόμενων πολιτιστικών διασυνδέσεων, συμπεριλαμβανομένου του ρόλου των εσωτερικών ανταλλαγών, των διαδικασιών της μετάδοσης της τεχνολογίας και των αλλαγών στην κλίμακα του πληθυσμού και στην ίδρυση των οικισμών.

Ellen Herscher

Αντιπρόεδρος CAARI

Stuart Swiny

SUNY at Albany

Προσδιορίζοντας τη φάση της Φιλιάς στη Νότια περιοχή της Κύπρου: υλικός πολιτισμός και χρονολόγηση.

Μέρος Α΄: Οι ενδείξεις της κεραμεικής

Οι ανασκαφές στα Καμινούδια της Σωτήρας απέδειξαν ότι ο “Πολιτισμός της Φιλιάς” δεν ήταν απλώς ένα τοπικό φαινόμενο περιορισμένο στην περιοχή της κοιλάδας του Οβγού στη βορειοδυτική Κύπρο, αφού μαρτυρείται και στις νότιες ακτές του νησιού. Ωστόσο, οι τύποι της κεραμεικής που ανασκάφηκαν σε τέσσερις τάφους στα Καμινούδια παρουσιάζουν ορισμένες διαφοροποιήσεις από τους γνωστούς τύπους της Φιλιάς. Μερικά σχήματα δεν αντιπροσωπεύονται καθόλου (κυρίως η πρόχους με την μακρά, ραμφόσχημη προχοή), ενώ εμφανίζεται ένας νέος τύπος αποθηκευτικού αγγείου. Επιπλέον, δύο νέοι ρυθμοί (τα Μελανοστίλβωτα και Κτενιστά και τα Λευκόγραπτα της Φιλιάς), γνωστοί από άλλες θέσεις, δεν εμφανίζονται στα Καμινούδια. Αν και οι διαφοροποιήσεις αυτές μπορούν να αποδοθούν σε τοπικές ιδιαιτερότητες, προτείνουμε ότι έχουν μάλλον χρονολογική σημασία και σηματοδοτούν ένα πιο ύστερο σημείο της φάσης της Φιλιάς.

Η κεραμεική από τα Καμινούδια παρουσιάζει επίσης μια αναμφισβήτητη συνέχεια από τη φάση της Φιλιάς προς την Πρώιμη Κυπριακή Χαλκοκρατία I/II που την διαδέχτηκε. Αγγεία της ύστερης φάσης της Πρώιμης Χαλκοκρατίας από τις νότιες περιοχές της Κύπρου διατηρούν πολλά από τα πιο χαρακτηριστικά στοιχεία του ρυθμού της Φιλιάς, όπως τις επίπεδες βάσεις και ένα είδος διακόσμησης με σπαστές εγχάρακτες γραμμές. Μόνο προς το τέλος της Πρώιμης Χαλκοκρατίας - όπως αυτό αντιπροσωπεύεται από τον οικισμό στα Καμινούδια- αρχίζουν τα χαρακτηριστικά αυτά να δίνουν τη θέση τους σε άλλα, πιο τυποποιημένα στοιχεία των βορείων περιοχών και άλλων θέσεων της Πρώιμης Χαλκοκρατίας του νησιού.

Μέρος Β': Μέταλλα και άλλα αγαθά πολυτελείας

Έχει γίνει πολύς λόγος τελευταία γύρω από τις εργασίες των Webb και Frankel και του Knapp που δημοσιεύθηκαν το 1999 και το 2001 αντίστοιχα, και που αφορούν τον τρόπο με τον οποίο μεταδόθηκαν στην Κύπρο τα νέα πολιτιστικά στοιχεία που εμφανίστηκαν στο νησί στην αρχή της Πρώιμης Χαλκοκρατίας. Μερικοί έχουν υποστηρίξει την άφιξη αποίκων ή προσφύγων, και άλλοι την φυσική εξέλιξη γηγενών στοιχείων, με το σκεπτικό ότι κανένα από τα νέα στοιχεία δεν είναι ακριβώς όμοιο με αυτά από την υποτιθέμενη χώρα προέλευσής τους, δηλαδή την Ανατολία. Άλλοι, ωστόσο, αντιμετωπίζουν τις αλλαγές στο νησί ως τις αντιδράσεις σε εξωτερικούς ερεθισμούς που προκλήθηκαν από τις αυξανόμενες υπερπόντιες επαφές, ίσως υπό την μορφή εμπορίου. Η πραγματικότητα μάλλον αντικατοπτρίζει μια σύνθεση και των τριών εκδοχών.

Είναι σημαντικό να επισημάνουμε ότι οι δύο κατηγορίες αντικειμένων που θεωρητικά θα ήταν οι πιο πολυτελείς και, συνεπώς, οι πιο επιθυμητές από τους Κυπρίους, δηλαδή τα μεγάλα χάλκινα εγχειρίδια με τις επίπεδες νευρώσεις στο μέσον τους και οι επίπεδοι πελέκεις, είναι πανομοιότυποι με ανάλογα παραδείγματα από την Ανατολία. Ακόμη, σίγουρα δεν είναι σύμπτωση το γεγονός ότι τα σπάνια (μοναδικά έως σήμερα), και συνεπώς ακόμα πιο πολύτιμα, χρυσά ενώτια από έναν τάφο της φάσης της Φιλιάς στα Καμινούδια της Σωτήρας, βρίσκουν ένα κοντινό παράλληλο από το ίδιο μέταλλο από το Επίπεδο II της Πρώιμης Χαλκοκρατίας στην Ταρσό της Κιλικίας. Ενόψει τέτοιων στενών ομοιοτήτων ανάμεσα σε αυτά τα ιδιαίτερος χαρακτηριστικά αντικείμενα, δύσκολα μπορεί να υποστηριχθεί ή άποψη για την ανάπτυξη μιας γηγενούς κυπριακής μεταλλοτεχνικής παράδοσης. Πανομοιότυπα ενώτια σε χαλκό (από καθαρό χαλκό ή από κράματα με βάση τον χαλκό) βρίσκονται τόσο συχνά σε θέσεις της φάσης της Φιλιάς, ώστε τώρα μπορούν να θεωρηθούν ως σημεία χρονολογικής οριοθέτησης του "Πολιτισμού της Φιλιάς".

Αν και ο οικισμός στα Καμινούδια χρονολογείται σε μια πιο ύστερη περίοδο της Πρώιμης Χαλκοκρατίας, και όχι στη φάση της Φιλιάς, η μελέτη της μεταλλουργίας, συμπεριλαμβανομένης της παρουσίας σκωριών χαλκού που ανιχνεύθηκε κατά την ανασκαφή του 2002, μαζί με άλλα μετάλλινα ευρήματα από μερικούς από τους πιο πρώιμους τάφους, θα συμβάλλει στη συζήτηση για τη γένεση της Κυπριακής Χαλκοκρατίας.